Ecologische beoordeling Smakkelaarsveld t.b.v. bestemmingsplan

22 juni 2012

Tauw

Ecologische beoordeling Smakkelaarsveld t.b.v. bestemmingsplan

Kenmerk R001-1207754FAA-ibs-V01-NL

Verantwoording

Titel	Ecologische beoordeling Smakkelaarsveld t.b.v. bestemmingsplan
Opdrachtgever	Gemeente Utrecht
Projectleider	Frank Aarts
Auteur(s)	Frank Aarts
Tweede lezer	Lotte Schouten, Adviseur
Uitvoering veldwerk	Roland van der Vliet, Frank Aarts
Projectnummer	1207754
Aantal pagina's	24 (exclusief bijlagen)
Datum	22 juni 2012
Handtekening	Ontbreekt in verband met digitale verwerking. Dit rapport is aantoonbaar vrijgegeven.

Colofon

Tauw bv
BU Ruimtelijke Kwaliteit
Australiëlaan 5
Postbus 3015
3502 GA Utrecht
Telefoon +31 30 28 24 82 4
Fax +31 30 28 89 48 4

Dit document is eigendom van de opdrachtgever en mag door hem worden gebruikt voor het doel waarvoor het is vervaardigd met inachtneming van de rechten die voortvloeien uit de wetgeving op het gebied van het intellectuele eigendom.
De auteursrechten van dit document blijven berusten bij Tauw. Kwaliteit en verbetering van product en proces hebben bij Tauw hoge prioriteit. Tauw hanteert daartoe een managementsysteem dat is gecertificeerd dan wel geaccrediteerd volgens:

- NEN-EN-ISO 9001

Inhoud

Verantwoording en colofon **5**

1 Inleiding **9**
1.1 Aanleiding en doel 9
1.2 Natuurwetgeving 9
1.3 Methode 10

2 Locatie, ontwikkeling en aanwezige soorten **11**
2.1 Situatie en beoogde ontwikkeling 11
2.2 Soortverspreiding 13
2.3 Samenvatting aanwezige tabel 2/3-soorten 15

3 Toetsing Flora- en faunawet **17**
3.1 Inleiding 17
3.2 Toetsing aanwezige soorten 17

4 Conclusies en aanbevelingen **21**
4.1 Flora en faunawet 21
4.2 Planning en geldigheid 22

5 Literatuur **23**

Bijlage(n)
1. Overzichtskaarten
2. Toelichting natuurwetgeving

1 Inleiding

De komende jaren wordt het Smakkelaarsveld in Utrecht heringericht. Hiertoe wordt dit deel opnieuw bestemd. Ten behoeve van het vaststellen van het bestemmingsplan en voor een eventuele ontheffingsaanvraag in het kader van de Flora- en faunawet is het noodzakelijk om voorafgaand ecologische belemmeringen in kaart te brengen. Dit hoofdstuk bevat achtergrondinformatie over de relevante natuurwetgeving die bij dit project relevant is, en de wijze van toetsing hieraan.

1.1 Aanleiding en doel

Bij alle ruimtelijke ingrepen en plannen dient onderbouwd te worden of het voornemen ‘redelijkerwijs uitvoerbaar’ is. Een inschatting van eventuele belemmeringen op het gebied van natuurbescherming is hier onderdeel van. Al tijdens de planvorming dient daarom inzichtelijk gemaakt te worden of er (mogelijk) sprake is van effecten op beschermde natuurwaarden, of er voldoende mogelijkheden zijn om eventuele effecten te mitigeren of compenseren, en of hiervoor een ontheffing- of vergunningsplicht geldt.

In opdracht van de gemeente Utrecht heeft Tauw onderzoek gedaan naar de consequenties van natuurwetgeving voor het vaststellen van bestemmingsplan ‘Smakkelaarsveld’.

In deze rapportage wordt antwoord gegeven op de volgende vragen:

- Welke natuurwetgeving is van belang
- In hoeverre is de beoogde ontwikkeling (mogelijk) strijdig met deze wetgeving
- Welke consequenties zijn daar aan verbonden
- Wat betekent dit voor de verdere planvorming en uitvoering?

1.2 Natuurwetgeving

De huidige natuurwetgeving kan worden onderverdeeld in soortbescherming en gebiedsbescherming.

Soortbescherming wordt gewaarborgd door de Flora- en faunawet. Deze wet beschermt inheemse dier- en plantensoorten waarbij onderscheid wordt gemaakt in verschillende beschermingscategorieën. Voor álle activiteiten met een mogelijk effect op beschermde dier- en plantensoorten is toetsing aan de Flora- en faunawet noodzakelijk.

Gebiedsbescherming wordt gewaarborgd door de Natuurbeschermingswet 1998 (NB-wet) en de Wet op de Ruimtelijke Ordening (Wro). De NB-wet beschermt Natura 2000-gebieden en

Beschermde natuurmonumenten. Voor activiteiten met een mogelijk effect op deze gebieden is toetsing aan de NB-wet noodzakelijk. In de Wro is de planologische bescherming van gebieden aangemerkt als *Ecologische Hoofdstructuur* vastgelegd. Toetsing hieraan vindt primair plaats bij ruimtelijke procedures en andere vergunningaanvragen. Een uitgebreide beschrijving met betrekking tot natuurwetgeving is opgenomen in bijlage 2.

De beoogde planlocatie is gelegen in het centrum van Utrecht. De afstand tot het meest nabije Natura 2000-gebied bedraagt circa 5,5 kilometer. De afstand tot het meest nabij gelegen deel van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) bedraagt 3,0 kilometer. Gezien het lokale karakter van de ingreep worden effecten op Natura 2000-gebieden en Ecologische Hoofdstructuur niet verwacht. Deze toetsing richt zich daardoor alleen op het beschermingsregime voortkomend uit de Flora- en faunawet.

Samengevat is voor de beoogde ontwikkeling van toepassing:
- Flora- en faunawet

1.3 Methode

De mogelijke aanwezigheid van beschermde planten- en/of diersoorten is in eerste instantie bepaald aan de hand van de volgende gegevens.
- Een oriënterend veldbezoek
- Regionale en landelijke verspreidingsatlassen en –data
- Reeds uitgevoerde onderzoeken op Smakkelaarsveld en Stationsgebied Utrecht

Het oriënterende veldbezoek betreft geen volledige inventarisatie, maar is erop gericht te controleren in hoeverre soorten daadwerkelijk in het plangebied kunnen voorkomen of in hoeverre de locatie voldoet aan de eisen die deze soorten aan hun leefomgeving stellen.

Op basis van het oriënterende veldbezoek, habitateisen van soorten en deskundigenoordeel zijn vervolgens de soorten in kaart gebracht die daadwerkelijk in of nabij de planlocatie verwacht worden en/of aantoonbaar aanwezig zijn op basis van inventarisaties. Het beoogde voornemen is vervolgens getoetst op deze selectie van soorten.

2 Locatie, ontwikkeling en aanwezige soorten

In dit hoofdstuk wordt een beschrijving gegeven van de huidige en toekomstige staat en gebruik van de planlocatie en de verwachte beschermde soorten op basis van verspreidingsgegevens, oriënterend veldbezoek en deskundigenoordeel.

2.1 Situatie en beoogde ontwikkeling

Om (globale) locaties aan te duiden wordt in de ecologie veel gebruik gemaakt van een raster van kilometerhokken, zogenaamde RD-coördinaten. Verspreidingsgegevens van dier- en plantensoorten worden veelal per kilometerhok gedocumenteerd. Het plangebied ligt in kilometerhokken 135-456 en 136-456. De onderstaande figuur geeft de ligging van het plangebied weer. In figuur 2.2 zijn enkele foto's van het plangebied opgenomen.

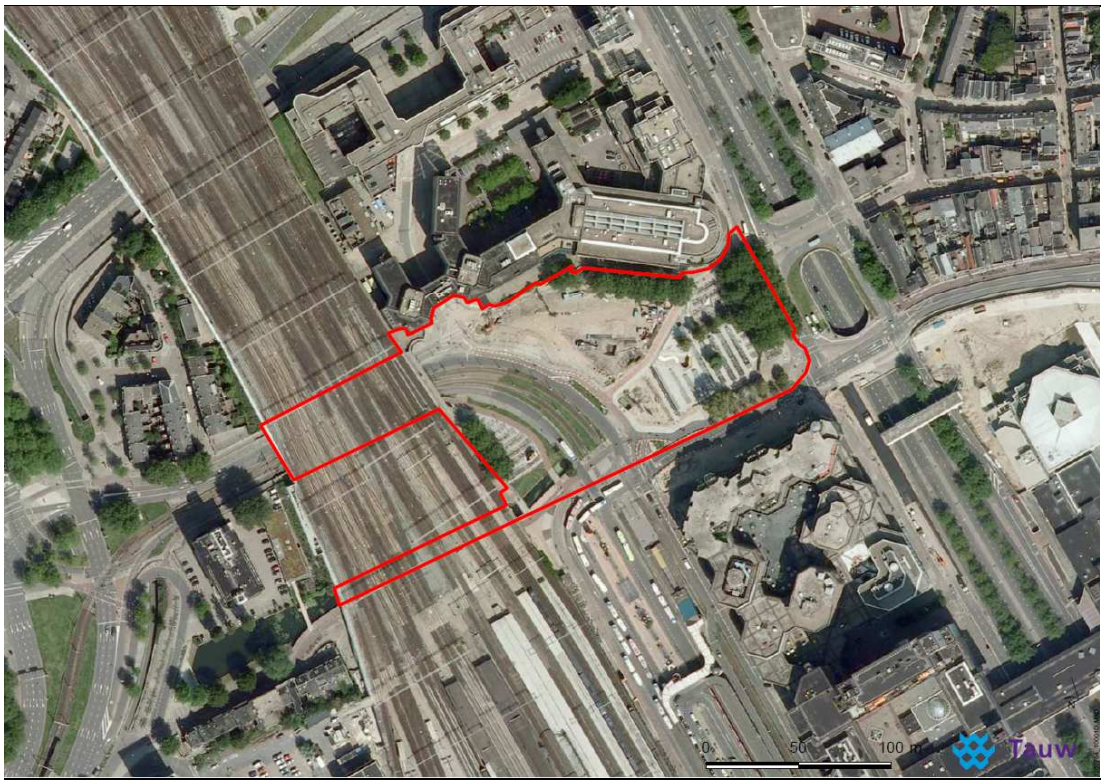

Figuur 2.1 Begrenzing van het plangebied

Het plangebied ligt volledig in stedelijk gebied en heeft nu voornamelijk een functie als tijdelijke fietsenstalling. In het plangebied staan enkele bomen van vrij grote omvang. Daarnaast loopt de Leidsche Rijn in het plangebied parallel aan de Van Sijpesteijnkade. De Leidsche Rijn is over de gehele lengte voorzien van een betonnen beschoeiing.

Aan alle zijden wordt het Smakkelaarsveld begrensd door infrastructuur (spoorweg, wegen en fietspad), aan de Leidseveerzijde staan enkele gebouwen.

Figuur 2.2 Impressie van het plangebied

Beoogde ontwikkeling

Op het Smakkelaarsveld wordt een nieuwe bibliotheek gerealiseerd en er komt een tramverbinding en een HOV-verbinding. Daarnaast wordt ook de Leidse Rijn teruggebracht. Deze wordt vanaf de Van Seijpesteinkade weer aangesloten op de Catharijnesingel. Ten behoeve van deze ontwikkeling worden bomen gekapt en verdwijnt de huidige fietsenstalling. Het exacte aantal bomen dat gekapt wordt is nog niet bekend. Dat is ondermeer afhankelijk van hoe de HOV-baan ten opzichte van de bestaande bomen kan worden ingepast. In figuur 2.3 is weergegeven waar huidige bomen staan (groene en blauwe stippen), evenals de ligging van de HOV-baan, de bibliotheek en de Leidse Rijn. Een grotere versie van figuur 2.3 is opgenomen in de bijlagen.

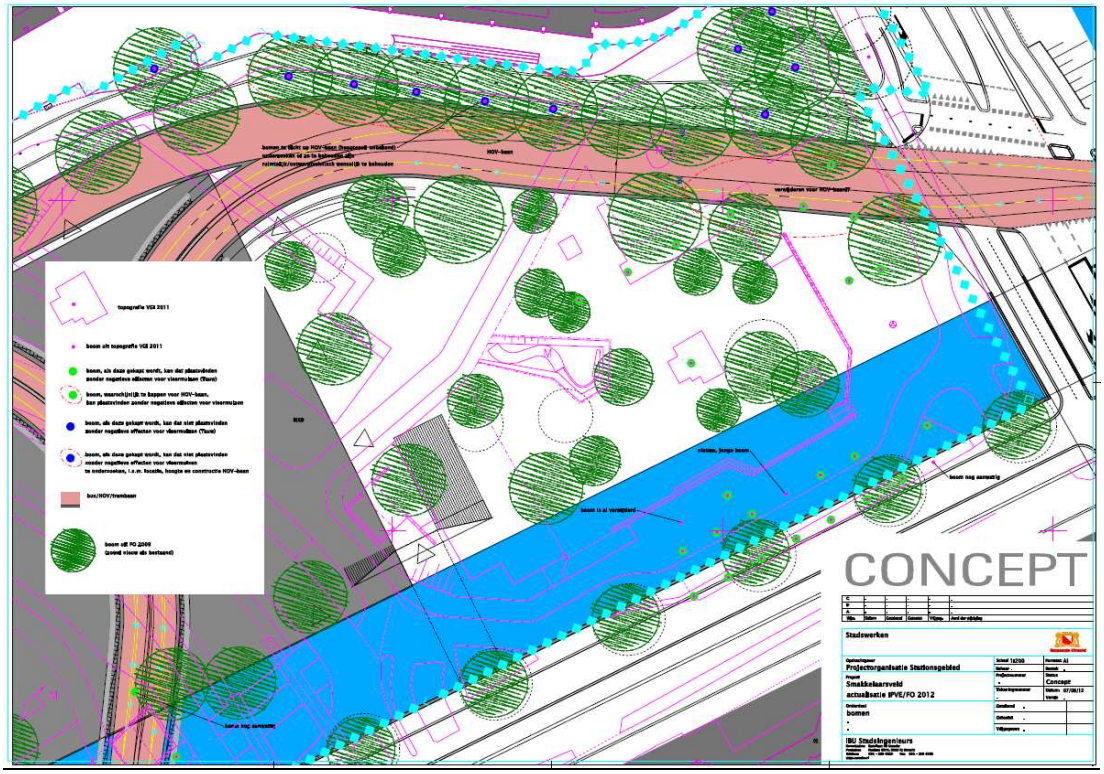

Figuur 2.3 Locaties van de bestaande bomen (groene en blauwe stippen) en de toekomstige ligging van de HOV-baan (roze), de Leidse Rijn (lichtblauw) en de bibliotheek (grijs) (Gemeente Utrecht, 2012).

2.2 Soortverspreiding

In de Flora- en faunawet wordt onderscheid gemaakt in drie tabellen beschermde soorten: tabel 1-soorten (niet bedreigd), tabel 2-soorten (beschermd) en tabel 3-soorten (strikt beschermd). Voor tabel 1-soorten geldt een vrijstelling bij ruimtelijke ontwikkelingen en bestendig beheer, onderhoud of gebruik. Deze soorten worden in dit rapport niet specifiek benoemd.

In deze paragraaf zijn de aanwezige door de Flora- en faunawet beschermde soorten geselecteerd. Op basis van verschillende literatuurbronnen is nader bekeken welke beschermde soorten in of in de omgeving van het plangebied voorkomen. Op basis van habitateisen, het oriënterend veldbezoek en deskundigenoordeel is een selectie gemaakt van de soorten die daadwerkelijk in of nabij de planlocatie verwacht worden.

Flora
Aangezien het plangebied volledig in stedelijk gebied ligt, kunnen alleen typische urbane soorten worden verwacht, zoals muurplanten. In 2009 is het gebied onderzocht op het voorkomen van beschermde planten. Deze zijn destijds niet aangetroffen. De verwachting is dat deze zich ook nu niet in het plangebied bevinden. Er zijn nauwelijks geschikte locaties waar de (muur)planten kunnen groeien.

Vleermuizen
Hoewel vleermuizen zoogdieren zijn, worden deze vanwege hun afwijkende eigenschappen als afzonderlijke groep behandeld. Tijdens eerder onderzoek (Tauw, 2009) is een verblijfplaats van gewone dwergvleermuizen in het gebouw van de FHG-bank aangetroffen. Dit betreft zowel een zomer- als winterverblijfplaats van een kleine groep (circa 10) vleermuizen. Het FHG-bank gebouw staat aan het Leidseveer. De vleermuizen maken gebruik van de platanen parallel aan het Leidseveer om zich langs te verplaatsen en om voedsel te zoeken. De platanen maken daarmee onderdeel uit van het leefgebied van de gewone dwergvleermuizen. Vanuit het FHG-gebouw vliegen de vleermuizen vanaf Smakkelaarsveld veelal in de richting van de Weerdsingel, maar er zijn ook individuen vastgesteld die de andere kant uitvliegen en het spoor kruisen richting Westplein. In figuur 3.1 is de locatie van de vliegroutes en verblijfplaats in blauw weergegeven.

Ook na het kappen van de bomen op de Daalsesingel en de Catharijnekade is de vliegroute van het Smakkelaarsveld naar de Weerdsingel in tact gebleven. Dit is door Tauw in 2010 door middel van monitoring onderzocht.

De bomen aan de zuid- en zuidwestkant van het Smakkelaarsveld worden niet of slechts marginaal door de gewone dwergvleermuizen gebruikt als vliegroute of foerageergebied.

Andere vleermuissoorten die in het centrum van Utrecht voor kunnen komen zijn de Laatvlieger en de Ruige dwergvleermuis. Beide soorten zijn ter plaatse van het Smakkelaarsveld niet vastgesteld, maar kunnen hier wel (sporadisch) langsvliegen. Op de Weerdsingel zijn waarnemingen van de Watervleermuis bekend. Deze soort is sterk aan water gebonden om te foerageren en kan slecht tegen sterke verlichting. Deze soort wordt ter plaats van de Leidsche Rijn niet in het plangebied verwacht. Alle vleermuissoorten worden beschermd via tabel 3 van de Flora- en faunawet.

Broedvogels
De soortgroep vogels heeft in de Flora- en faunawet een bijzondere status: Alle broedende vogels, hun broedplaatsen én de functionele omgeving van de broedplaatsen beschermd tijdens de broedperiode. Tevens zijn rust- en verblijfplaatsen en de functionele omgeving van een aantal vogelsoorten jaarrond beschermd. Een overzicht is opgenomen in de bijlagen.

De bomen in het plangebied kunnen dienst doen als broedlocatie voor algemene soorten als Houtduif en Merel. Ten tijde van het plangebied zat er minimaal één Houtduif te broeden.

Jaarrond beschermde soorten in de stad van categorie 1 tot en met 4 beperken zich meestal tot de Huismus en de Gierzwaluw. Beide soorten zijn afhankelijk van nestgelegenheden in gebouwen. Aangezien in het plangebied geen gebouwen staan, komen beide soorten niet in het plangebied voor. De dichtstbijzijnde broedlocaties van de Huismus bevindt zich aan de noordkant van het Daalseplein, de Gierzwaluw broedt in het V&D gebouw aan de Rijnkade en in de huizen bij het Westplein (Blekerstraat).

Vissen
In de Leidsche Rijn kunnen (in theorie) beschermde vissoorten voorkomen. Tijdens een bemonstering van de Leidsche Rijn in 2008, ten behoeve van de gedeeltelijke demping op het Smakkelaarsveld, zijn destijds echter geen beschermde soorten aangetroffen. De verwachting is dat ook in de huidige situatie geen beschermde vissoorten voorkomen.

Overige soorten
In het plangebied bevindt zich geen geschikt leefgebied voor beschermde grondgebonden zoogdieren, amfibieën, reptielen en ongewervelden.

2.3 Samenvatting aanwezige tabel 2/3-soorten

Op basis van de verspreidingsgegevens uit de beschikbare literatuurbronnen en het oriënterende veldbezoek zijn in de onderstaande tabel de soorten weergegeven, waarvan verwacht wordt dat deze in het plangebied voor kunnen komen. In de tabel zijn de (strikt) beschermde soorten opgenomen (Flora- en faunawet tabel 2 en 3). De licht beschermde soorten (tabel 1) waarvoor veelal een vrijstelling geldt zijn niet genoemd. Rode Lijstsoorten zonder beschermde status zijn evenmin opgenomen.

Tabel 2.1 Beschermde soorten die op basis van verspreidingsgegevens, veldbezoek en deskundigenoordeel in of in de nabije omgeving van het plangebied verwacht worden

Soortgroep	Verwachte soorten (tabel 2/3)
Flora	Geen beschermde soorten verwacht in het plangebied op basis van eerder uitgevoerd onderzoek. In de nabijheid van het plangebied kunnen wel beschermde soorten voorkomen
Vleermuizen	Gewone dwergvleermuis, Laatvlieger en Ruige dwergvleermuis (tabel 3)
Vogels (algemeen)	Diverse algemene broedende vogelsoorten mogelijk
Vogels (vaste verblijfplaatsen)	Geen jaarrond beschermde nestplaatsen in het plangebied. In de nabijheid broeden wel de Huismus en de Gierzwaluw
Vissen	Geen tabel 2- of 3-soorten verwacht
Overige soorten	Geen tabel 2- of 3-soorten verwacht

3 Toetsing Flora- en faunawet

In dit hoofdstuk wordt antwoord gegeven op de vragen: In welke mate worden door de Flora- en faunawet beschermde soorten planten of dieren door de beoogde activiteiten beïnvloed en zijn hiervoor mitigerende maatregelen en/of een ontheffing noodzakelijk?

3.1 Inleiding

De bescherming van inheemse dier- en plantensoorten is vastgelegd in de Flora- en faunawet. De wet maakt onderscheid in drie categorieën beschermde soorten namelijk:

- Tabel 1-soorten: De meest algemene, niet bedreigde soorten. Voor deze soorten geldt een vrijstellingsregeling bij ruimtelijke ontwikkelingen, bestendig gebruik of beheer en onderhoud
- Tabel 2-soorten: Beschermde soorten. Hiervoor geldt een vrijstelling bij ruimtelijke ontwikkelingen, bestendig gebruik of beheer en onderhoud mits wordt gehandeld volgens een geaccordeerde en door de initiatiefnemer onderschreven gedragscode
- Tabel 3-soorten: Strikt beschermde soorten waaronder de Habitatrichtlijnsoorten en een selectie van bedreigde soorten

In de Flora- en faunawet is tevens een zorgplicht opgenomen. Deze zorgplicht geldt altijd en voor alle planten en dieren, of ze beschermd zijn of niet, ook als er ontheffing of vrijstelling is verleend.

3.2 Toetsing aanwezige soorten

In het vorige hoofdstuk is beschreven in hoeverre dier- en plantensoorten daadwerkelijk in het plangebied kunnen voorkomen en/of in hoeverre het voldoet aan de eisen die deze soorten aan hun leefomgeving stellen. In deze paragraaf is getoetst of het beoogde voornemen een effect kan hebben op de verwachte aanwezige beschermde soort(en). De andere soortgroepen worden in dit hoofdstuk dan ook verder buiten beschouwing gelaten.

De Flora- en faunawet gaat uit van het voorzorgsbeginsel en stellen dat effecten *met zekerheid* moeten kunnen worden uitgesloten. Wanneer effecten mogelijk zijn, en wanneer op basis van het oriënterend veldbezoek of actuele verspreidingsgegevens niet met zekerheid vast te stellen is of een soort aanwezig is, kan daarom nader onderzoek noodzakelijk zijn.

Vleermuizen

In het plangebied zit een kolonie Gewone dwergvleermuizen. Deze maken voornamelijk gebruik van de bomen op het Smakkelaarsveld om zich langs te verplaatsen en om te foerageren. Bij het kappen van de bomen bestaat de kans op een negatief effect op de kolonie gewone dwergvleermuizen. Er moet echter een duidelijke tweedeling worden gemaakt in de bomen die

ook daadwerkelijk door de gewone dwergvleermuizen worden gebruikt en de bomen die niet of slechts sporadisch worden gebruikt.

Bij het kappen van de bomen waar gebruik van wordt gemaakt, is sprake van een negatief effect. De bomen waar nauwelijks of geen gebruik van wordt gemaakt, kunnen zonder belemmeringen (vanuit vleermuisperspectief) worden gekapt. In figuur 3.1 is deze tweedeling weergegeven op kaart. Daarnaast zijn met blauw ook de vliegroutes en locatie van de verblijfplaats weergegeven.

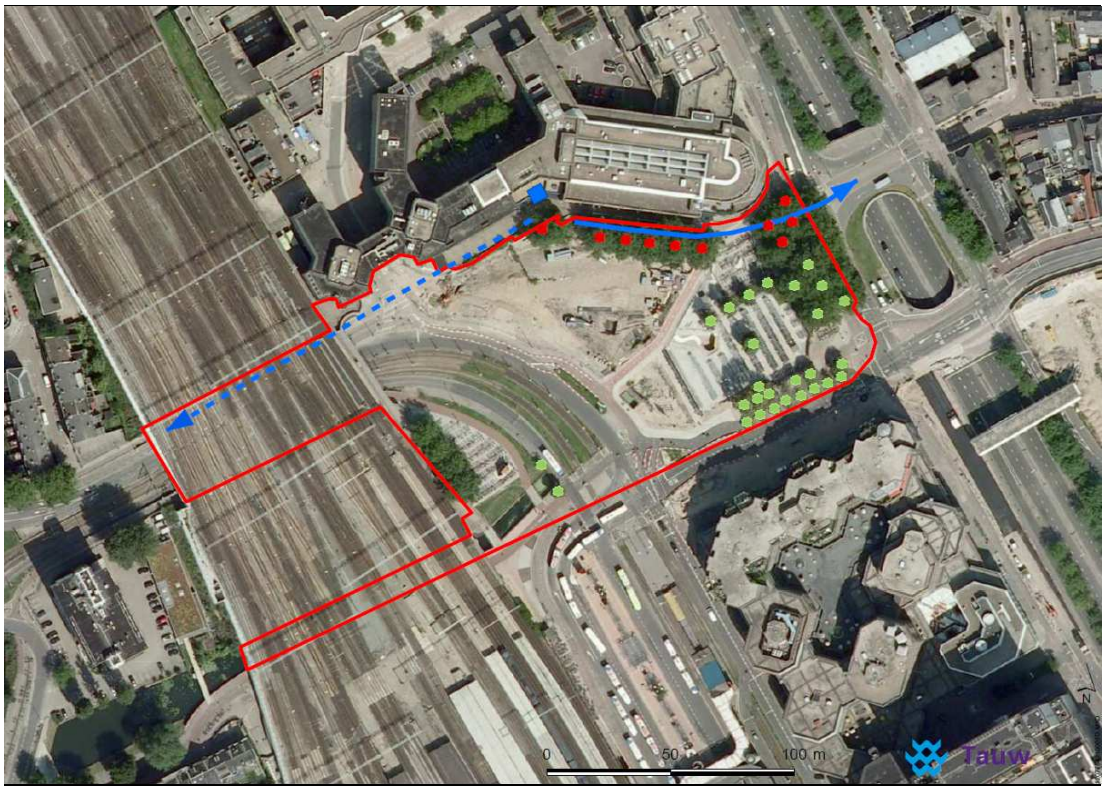

Figuur 3.1 Overzicht bomen en de consequenties vanuit Flora- en faunawetperspectief. Rood: deze bomen zijn van belang voor vleermuizen en kunnen niet gekapt worden, zonder het nemen van mitigerende maatregelen en het aanvragen van een ontheffing. Groen: het kappen van deze bomen kan plaatsvinden zonder negatieve effecten voor vleermuizen.Blauwe pijlen: vliegroutes Gewone dwergvleermuizen, waarbij de met de stippellijn aangegeven vliegroute minder frequent wordt gebruikt dan de vliegroute die is aangegeven met de doorgetrokken pijl. Blauwe vierkant: locatie van verblijfplaats.

De met rood aangegeven bomen maken onderdeel uit van de vliegroute en het foerageergebied van de vleermuizen mogen niet worden gekapt. Het is nog niet zeker dat deze bomen kunnen worden gehandhaafd als gevolg van de inpassing van de HOV-baan (zie ook figuur 2.3). Op het moment dat deze wel worden gekapt, is er sprake van een negatief effect en overtreding van

artikel 11 van de Flora- en faunawet. Als blijkt dat deze bomen (op termijn) wel gekapt moeten worden, dan dient vooraf een ontheffing te worden aangevraagd. Deze ontheffing wordt alleen verleend op het moment dat mitigerende maatregelen worden getroffen en de staat van instandhouding van de populatie gewone dwergvleermuizen daarmee wordt gewaarborgd. Deze ontheffing wordt naar verwachting verleend bij het nemen van voldoende mitigerende maatregelen.

Naast het eventueel kappen van de bomen, moet ook rekening worden gehouden met de toekomstige verlichting van het plangebied. Ondanks dat het plangebied al behoorlijk verlicht is, mag de invliegopening van de kolonie niet extra worden verlicht. Ook de verlichting op de bomen mag niet verder toenemen. Dit kan bijvoorbeeld worden gedaan door gebruik te maken van afgeschermde armaturen, die alleen het oppervlak verlichten dat ook daadwerkelijk verlicht moet worden.

Op de Laatvlieger en de Ruige dwergvleermuis, die slechts af en toe in het plangebied voor kunnen komen, worden geen effecten verwacht als gevolg van het voornemen.

Broedvogels
Alle broedende vogels, hun broedplaatsen en de functionele omgeving van de broedplaatsen zijn beschermd tijdens de broedperiode. Tevens zijn rust- en verblijfplaatsen en de functionele omgeving van een aantal vogelsoorten jaarrond beschermd. In het plangebied komen alleen algemene broedvogels voor. Tijdens de broedperiode mogen deze niet verstoord worden. In de praktijk betekent dit dat bomen, waar vogels in broeden niet mogen worden gekapt. Over het algemeen kan voor de broedtijd de periode van half maart tot en met half juli worden aangehouden. Deze grens is echter arbitrair, want ook buiten deze periode zijn broedende vogels beschermd. Voor het verstoren van broedende vogels wordt nooit een ontheffing verleend, omdat dit eenvoudig te voorkomen is door de werkzaamheden buiten de broedtijd uit te voeren.

4 Conclusies en aanbevelingen

4.1 Flora en faunawet

In de onderstaande tabel zijn de beschermde tabel 2 en 3-soorten uit de Flora- en faunawet opgenomen waarvan niet uitgesloten kan worden dat zij geschaad worden door de ingreep.

Tabel 4.1 Flora- en faunawet soorten (tabel 2/3) die mogelijk geschaad worden

Soortgroep	Soorten planlocatie	Verbodsbepalingen
Broedvogels, *tijdens broedseizoen*	Algemene soorten, zoals Houtduif en Merel	Geen aantasting van vogels tijdens broedseizoen mits uitvoering buiten broedseizoen
Vleermuizen	Gewone dwergvleermuis	Geen aantasting van Gewone dwergvleermuis, mits de met rood op de kaart van figuur 3.1 aangegeven bomen gehandhaafd worden.

Toetsing van de beoogde ingreep aan door de Flora- en faunawet beschermde natuurwaarden laat zien dat er geen soorten of soortgroepen zijn waarop een negatief effect verwacht wordt, mits wordt voldaan aan enkele randvoorwaarden. Dit zijn de volgende randvoorwaarden:

- Geen bomen kappen die op kaart 3.1 met rood zijn aangegeven. Deze bomen maken deel uit van de vliegroute en het foerageergebied van de Gewone dwergvleermuis
- Geen verlichting toepassen die de invliegopening en de vliegroute van de vleermuizen extra verlicht
- Geen bomen kappen tijdens het broedseizoen

Bij het in acht nemen van deze randvoorwaarden is een ontheffing van de Flora- en faunawet niet nodig. Vanuit de Flora- en faunawet gelden daarom met uitzondering van de zorgplicht, geen beperkingen voor de beoogde ontwikkeling. De uitvoerbaarheid van de beoogde ontwikkeling is daarom reëel. Naast de inachtname van de randvoorwaarden is ook de zorgplicht van kracht. De zorgplicht geldt altijd en voor alle planten en dieren, of ze beschermd zijn of niet. De zorgplicht betekent niet dat er geen dieren mogen worden gedood, maar wel dat dit, indien noodzakelijk, op zodanige wijze gebeurt dat het lijden zo beperkt mogelijk is.

Aangezien de inpasbaarheid van de te handhaven bomen nog ter discussie staat bestaat de kans dat deze toch gekapt worden. Op dat moment is er sprake van een negatief effect en overtreding van artikel 11 van de Flora- en faunawet. Er dient dan vooraf een ontheffing in het kader van de

Flora- en faunawet te worden aangevraagd. Deze ontheffing wordt alleen verleend op het moment dat mitigerende maatregelen worden getroffen en de staat van instandhouding van de populatie gewone dwergvleermuizen daarmee wordt gewaarborgd. Deze ontheffing wordt naar verwachting verleend bij het nemen van voldoende mitigerende maatregelen.

4.2 Planning en geldigheid

Afhankelijk van de tijd tussen dit onderliggende onderzoek en de uitvoering van de werkzaamheden kan een actualiserend of aanvullend onderzoek noodzakelijk zijn naar de aanwezigheid van beschermde planten- en diersoorten. De conclusies van dit onderzoek zijn hooguit enkele jaren geldig.

5 Literatuur

[Bos, F., M. Bosveld, D. Groenendijk, C. van Swaay., I. Wynhoff en De Vlinderstichting, 2006]
De dagvlinders van Nederland, verspreiding en bescherming (Lepidoptera: Hesperioidea, Papilionoidea). Nederlandse Fauna deel 7, Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij en European Invertebrate Survey – Nederland, Leiden.

[Creemers, R.C.M. en J.J.C.W. van Delft (RAVON), 2009]
De amfibieën en reptielen van Nederland. Nederlandse Fauna 9. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, European Invertebrate Survey – Nederland, Leiden. KNNV Uitgeverij, Utrecht, 2009, ISBN 978-9050-113007.

[Dijkstra, K.D. B., V.J. Kalkman, R. Ketelaar & M.J.T. van der Weide, 2002]
De Nederlandse Libellen (Odonata), Nederlandse fauna 4. Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.

[EIS-Nederland, De Vlinderstichting en de Nederlandse vereniging voor Libellenstudie, 2007]
Waarnemingenverslag 2007. Dagvlinders, libellen en sprinkhanen. Uitgegeven door EIS-Nederland, De Vlinderstichting en de Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie.

[Herder J.E., A. van Diepenbeek & R.C.M. Creemers R, 2009]
Verspreidingsonderzoek reptielen en amfibieën 2008. Stichting RAVON, Nijmegen. Rapport 2009-03

[Limpens H., K. Mostert & W. Bongers, 1997]
Atlas van de Nederlandse vleermuizen, Onderzoek naar verspreiding en ecologie. Stichting Uitgeverij Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Utrecht.

[LNV, Dienst Regelingen, 2009]
Wijziging beoordeling ontheffing Flora- en faunawet bij ruimtelijke ingrepen. Inclusief Uitleg aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijke ingrepen, en Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten. Kenmerk ffw2009.corr.046. 25 augustus 2009.

Bijlage

1

Overzichtskaarten

bomen te dicht op HOV-baan (hoogtepeil onbekend)
onderzoeken of ze te behouden zijn
ruimtelijk/ontwerptechnisch wenselijk te behouden

HOV-baan

verwijderen voor HOV-baan??

BIEB

nieuwe, jonge boom

boom nog aanwezig

boom is al verwijderd

boom nog aanwezig

topografie VGI 2011

boom uit topografie VGI 2011

boom, als deze gekapt wordt, kan dat plaatsvinden
zonder negatieve effecten voor vleermuizen (Tauw)

boom, waarschijnlijk te kappen voor HOV-baan,
kan plaatsvinden zonder negatieve effecten voor vleermuizen

boom, als deze gekapt wordt, kan dat niet plaatsvinden
zonder negatieve effecten voor vleermuizen (Tauw)

boom, als deze gekapt wordt, kan dat niet plaatsvinden
zonder negatieve effecten voor vleermuizen
te onderzoeken, i.s.m. locatie, hoogte en constructie HOV-baan

bus/HOV/trambaan

boom uit FO 2009
(zowel nieuw als bestaand)

CONCEPT

C	.	.	.	.	.
B	.	.	.	.	.
A	.	.	.	.	.
Wijz.	Datum	Getekend	Getoetst	Vrijgeg.	Aard der wijziging

Stadswerken

Gemeente Utrecht

Opdrachtgever
Projectorganisatie Stationsgebied

Schaal 1:200 | Formaat A1
Beheer . | Bestek .

Project
Smakkelaarsveld
actualisatie IPVE/FO 2012

Projectnummer . | Status Concept
Tekeningnummer . | Datum: 07/06/12
Versie .

Onderdeel
bomen
.
.

Getekend .
Getoetst .
Vrijgegeven .

IBU Stadsingenieurs
Bezoekadres Ravellaan 96 Utrecht
Postadres Postbus 8375, 3503 RJ Utrecht
Telefoon 030 - 286 4323 Fax 030 - 286 4348
www.utrecht.nl

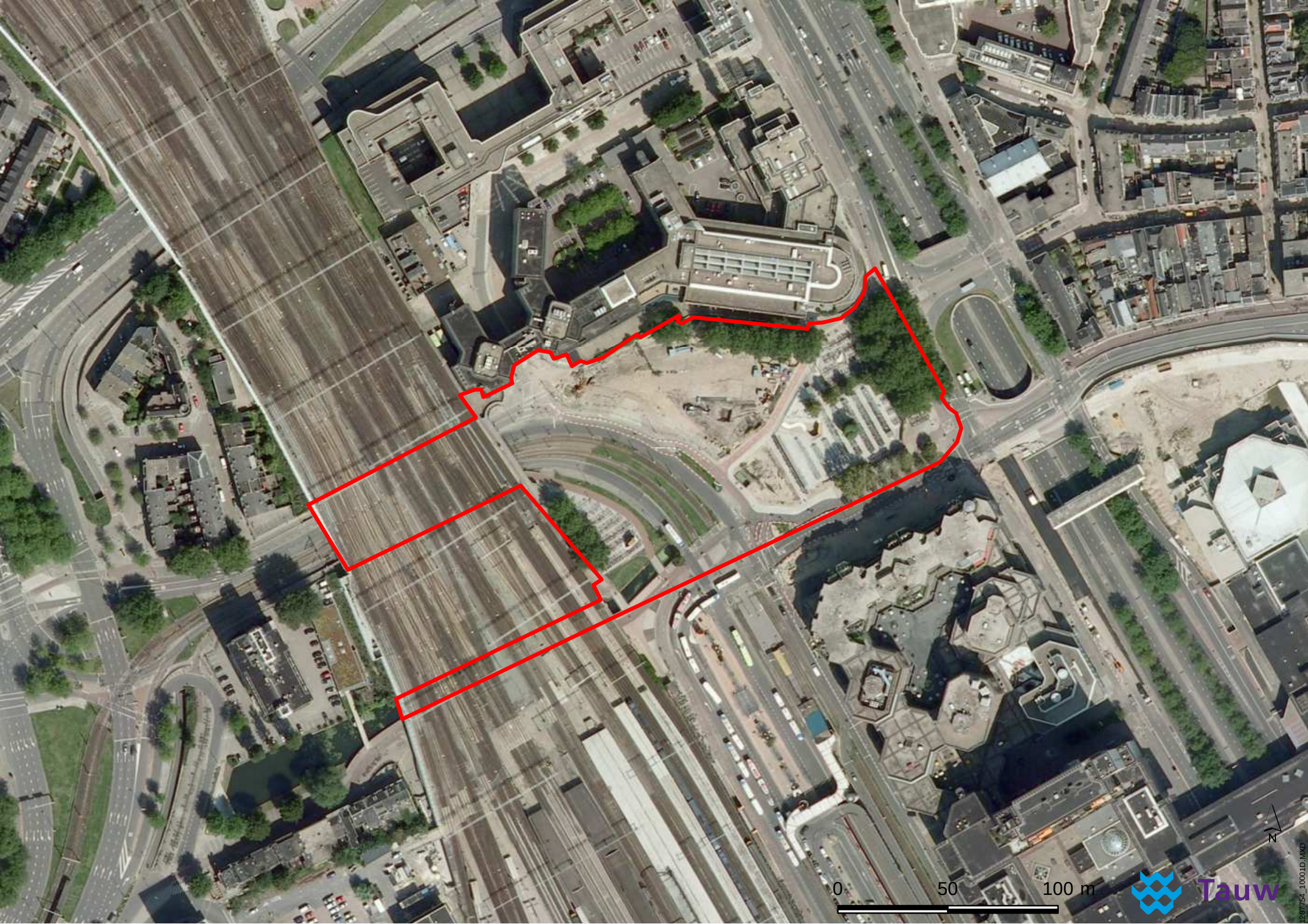
0
50
100 m
N
Tauw
1207754_10001D.MXD

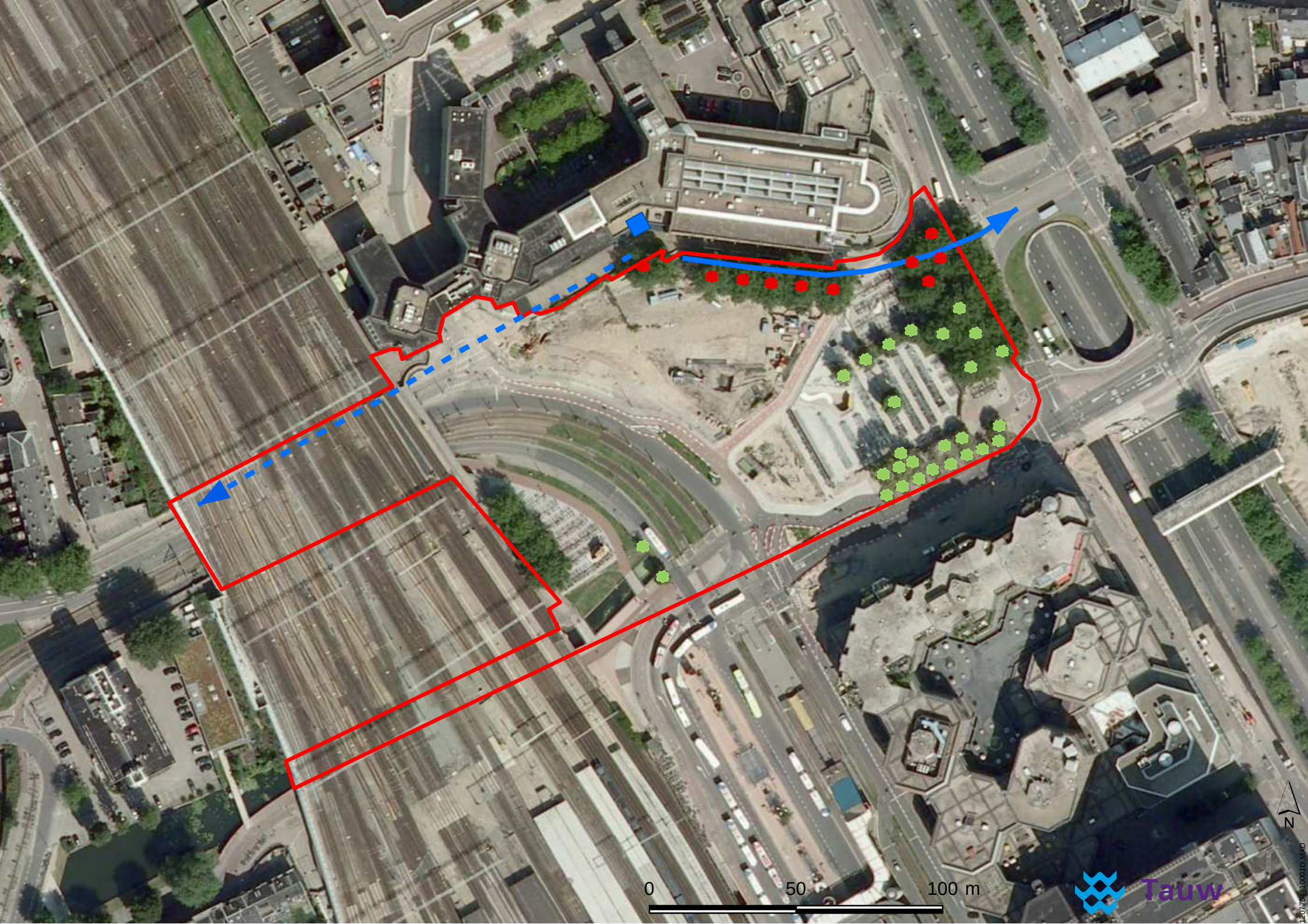
0
50
100 m
N
Tauw

Bijlage

2

Toelichting natuurwetgeving

Flora- en faunawet

De Flora- en faunawet beschermt een groot aantal in Nederland voorkomende wilde dier- en plantensoorten. Uitgangspunt van de wet is dat aantasting van de beschermde soorten moet worden voorkomen. Wanneer dit niet mogelijk is, kan een ontheffing worden verleend door het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (EL&I, voorheen LNV). De beschermde diersoorten (vogels, vissen, zoogdieren, amfibieën, reptielen, insecten, et cetera) en ongeveer 100 plantensoorten zijn te vinden in tabellen, die deel uitmaken van de Flora- en faunawet. Niet elke soort is even zwaar beschermd, er wordt onderscheid gemaakt in verschillende categorieën namelijk:

- Tabel 1: Algemene en niet bedreigde soorten
- Tabel 2: Schaarse soorten
- Tabel 3: Meest zeldzame en bedreigde soorten

Naast deze drie groepen zijn alle broedende vogels, hun broedplaatsen én de functionele omgeving van de broedplaatsen beschermd tijdens de broedperiode. Daarnaast zijn van een aantal soorten de vaste rust- en verblijfplaatsen én de functionele omgeving jaarrond beschermd (zie *Vogels*).

De Flora- en faunawet bevat artikelen met bijbehorende verbodsbepalingen. Deze zijn weergegeven in onderstaand overzicht. Activiteiten waarbij de verbodsbepalingen overtreden worden dienen voorkomen te worden, bijvoorbeeld door het treffen van mitigerende maatregelen. Indien dit niet mogelijk is, dan is het uitvoeren van een dergelijke activiteit alleen toegestaan met een ontheffing van het Ministerie van EL&I. Een mitigatieplan of ontheffing dient in het bezit te zijn voorafgaand aan de start van de uitvoeringsfase.

Artikel 2:	Zorgplicht ten aanzien van alle plant- en diersoorten, al dan niet beschermd
Artikel 8:	Verbod: plukken, uitsteken, beschadigen of verwijderen van beschermde planten
Artikel 9:	Verbod: opsporen, vangen, bemachtigen, doden, verwonden van beschermde dieren
Artikel 10:	Verbod: opzettelijk verontrusten van beschermde dieren
Artikel 11:	Verbod: wegnemen, verstoren, aantasten van verblijf- en voortplantingsplaatsen
Artikel 12:	Verbod: zoeken, rapen, beschadigen, vernielen of uit nesten nemen van eieren
Artikel 13:	Verbod: bezit van beschermde planten, dieren, eieren of producten hiervan

Bij bepaalde activiteiten en alleen voor soorten vermeld in tabel 1 geldt een vrijstellingsregeling. Voor de tabel 2- en 3-soorten is bij bepaalde activiteiten (zie onderstaand schema) ook geen ontheffing nodig wanneer deze worden uitgevoerd op basis van een door de Minister van EL&I goedgekeurde en door de initiatiefnemer geaccordeerde gedragscode. Wanneer niet volgens een gedragscode gewerkt wordt en wanneer tabel 2- of 3-soorten worden aangetast, dan moeten mitigerende maatregelen genomen worden ter voorkoming van een overtreding van de verbodsbepalingen. Het verdient de aanbeveling een dergelijk mitigatieplan vooraf te laten goedkeuren door het Ministerie van EL&I (in de vorm van een afwijzing van de ontheffingsaanvraag). Wanneer ook het treffen van mitigerende maatregelen niet mogelijk is, dient een ontheffing te worden aangevraagd. Onderstaand is een stroomschema opgenomen met de bepalingen wanneer een mitigatieplan of ontheffing nodig is.

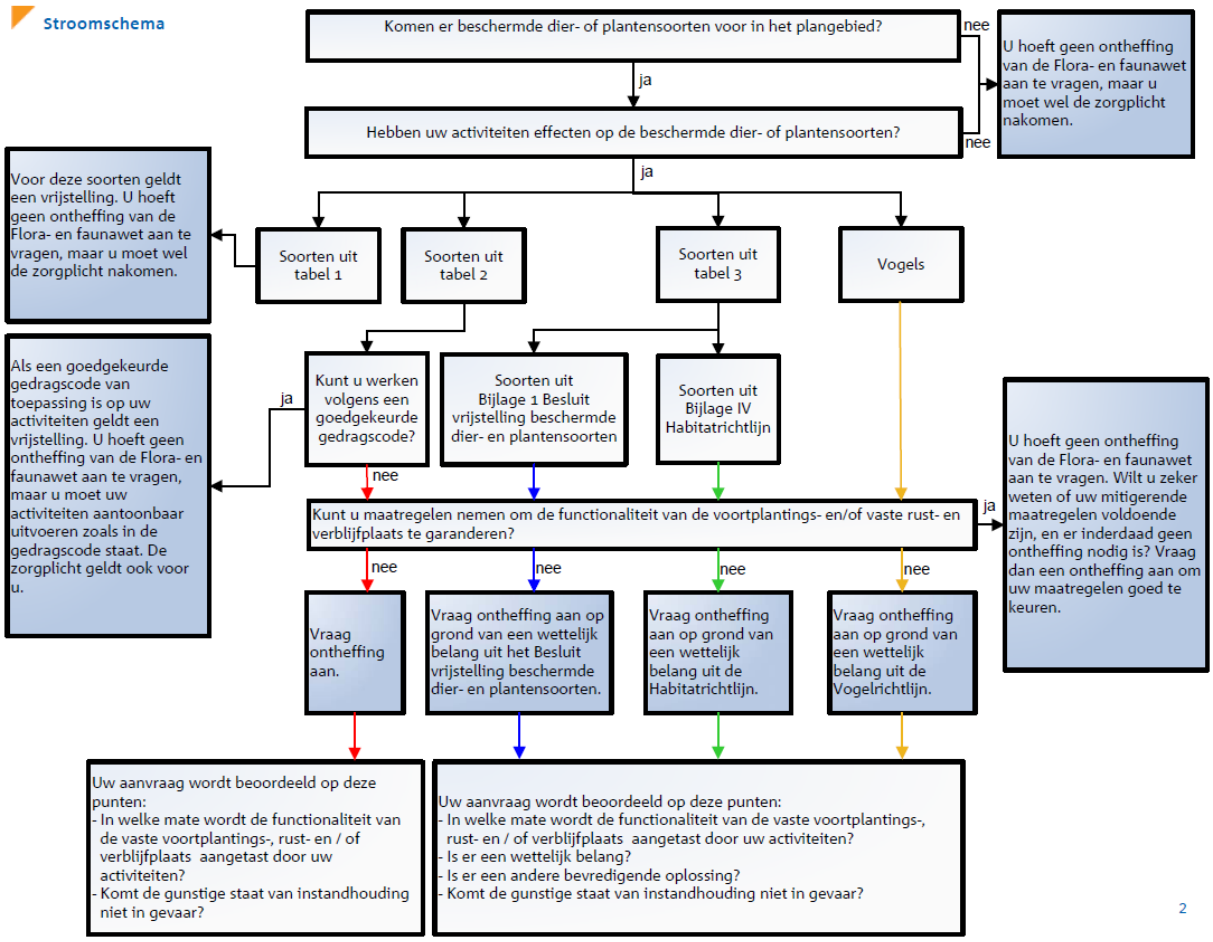

Stroomschema Flora- en faunawet [LNV, 2009]

Zoals weergegeven in het stroomschema, moet wanneer het treffen van mitigerende maatregelen niet mogelijk is, een ontheffing worden aangevraagd. Het verkrijgen van een ontheffing is aan strikte voorwaarden gebonden. De exacte voorwaarden verschillen afhankelijk van de beschermde status van de soort waarvoor ontheffing wordt aangevraagd.

Tabel 1-soorten (algemene en niet bedreigde soorten)
Begin 2005 is een Algemene Maatregel van Bestuur in het kader van de Flora- en faunawet in werking getreden. Hierin is geregeld dat een aantal algemene soorten, vanaf toen de tabel 1-soorten genoemd, bij bepaalde activiteiten verstoord mag worden zonder dat daar vooraf een ontheffing voor is verkregen. Het gaat daarbij om ‘Beheer en onderhoud’, ‘Bestendig gebruik’ en ‘Ruimtelijke ontwikkeling’. Activiteiten, die binnen deze categorieën vallen, kunnen onder voorwaarden zonder ontheffing worden uitgevoerd, óók als dit schadelijke effecten heeft voor deze soorten. De zorgplicht is voor deze soorten echter onverminderd van toepassing.

Tabel 2-soorten (schaarse soorten)
Voor de tabel 2-soorten kan een mitigatieplan worden opgesteld (en goedgekeurd door het Ministerie van EL&I in de vorm van een afwijzing van een ontheffingsaanvraag) waarmee een

overtreding van de verbodsbepalingen voorkomen wordt. Is dit niet mogelijk, dan kan alleen een ontheffing worden verleend indien de activiteit een ‘redelijk doel’ dient en er geen afbreuk wordt gedaan aan de ‘gunstige staat van instandhouding’ van de soort (effecten op regionaal populatieniveau). Indien de gunstige staat van instandhouding van de soort wel in het geding komt, dienen altijd mitigerende en/of compenserende maatregelen te worden getroffen. Voor initiatiefnemers die beschikken over een door het Ministerie van EL&I geaccordeerde gedragscode die aangeeft op welke wijze rekening wordt gehouden met beschermde soorten geldt voor de tabel 2-soorten eveneens een vrijstelling.

Tabel 3-soorten (zeldzame en bedreigde soorten)
Voor de tabel 3-soorten kan door het Ministerie van EL&I eveneens een mitigatieplan worden goedgekeurd (in de vorm van een afwijzing van een ontheffingsaanvraag) waarmee een overtreding van de verbodsbepalingen voorkomen wordt. Is dit niet mogelijk, dan kan alleen een ontheffing worden verleend indien aan specifieke criteria wordt voldaan. Deze criteria zijn afhankelijk van de status van de betreffende tabel 3-soort[1]

Voor tabel 3-soorten afkomstig uit bijlage 1 van het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten, kan ontheffing aangevraagd worden indien er geen alternatief beschikbaar is, en op grond van wettelijke belangen uit deze AMvB. Dit zijn:

a) *Bepalingen inzake vrij verkeer en markt van het Verdrag tot oprichting van de EG*
b) *Bescherming van flora en fauna*
c) *Veiligheid van het luchtverkeer*
d) *Volksgezondheid of openbare veiligheid*
e) *Dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten*
f) *Voorkomen van ernstige schade aan eigendom anders dan gewas, vee, bos en wateren*
g) *Belangrijke overlast veroorzaakt door een beschermde inheemse diersoort*
h) *Uitvoering van bestendig beheer en onderhoud in landbouw en bosbouw*
i) *Bestendig gebruik*
j) *Uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling.*

Voor tabel 3-soorten uit de bijlage IV van de Habitatrichtlijn geldt dat voor ruimtelijke ingrepen alleen ontheffing verleend wordt indien er geen alternatief beschikbaar is en op grond van een wettelijk belang uit de Habitatrichtlijn. Dit zijn:

a) *Bescherming van wilde flora en fauna en instandhouding van de natuurlijke habitats*
b) *Ter voorkoming van ernstige schade aan onder andere gewassen, veehouderijen, bossen en wateren*
c) *In het belang van de volksgezondheid of openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten*
d) *Ten behoeve van onderzoek en onderwijs, repopulatie en herintroductie van soorten*

[1] De tabel 3-soorten kunnen verdeeld worden in twee categorieën; hetzij Bijlage 1-soorten van de bijlagen van het (AMvB) Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten, of Bijlage IV-soorten van de bijlagen van de Europese Habitatrichtlijn. De aanwijzing van de eerste categorie is nationaal bepaald. Voor de tweede categorie gelden Europese verplichtingen om beschermingsmaatregelen te nemen.

e) *Onder strikt gecontroleerde omstandigheden vangen, plukken of in bezit hebben van soorten*

Vogels

Vogels nemen in de Flora- en faunawet een bijzondere positie in. De basis hiervoor vormt de Europese Vogelrichtlijn, waarin ondermeer de bescherming gereguleerd is van alle inheemse en geregeld voorkomende trekvogels, zodat deze 'kunnen voortbestaan en zich kunnen voortplanten'. Voor deze vogels is de Flora- en faunawet van kracht. De Flora- en faunawet geeft aan dat álle broedende vogels, hun broedplaatsen én de functionele omgeving van de broedplaatsen beschermd zijn tijdens de broedperiode. Ontheffingen voor verstoring tijdens de broedperiode worden niet verleend. Daarnaast zijn rust- en verblijfplaatsen van een aantal in Nederland kwetsbare vogelsoorten jaarrond beschermd. Hierbij wordt onderscheid gemaakt in vijf categorieën, waarbij de nesten van categorie 1 tot en met 4 jaarrond beschermd zijn en categorie 5 alléén tijdens de broedperiode. Hierbij geldt echter dat wanneer ‘zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden’ dat rechtvaardigen, ook de nesten van categorie 5 soorten jaarrond beschermd kunnen zijn. Voor deze soorten is daarom vaak ook inzicht nodig in de rust- en verblijfplaatsen in het plangebied en de omgeving. De onderscheiden categorieën zijn:

1. Nesten die, behalve gedurende het broedseizoen als nest, ook buiten het broedseizoen gebruikt worden als vaste rust- en verblijfplaats (voorbeeld: Steenuil)
2. Nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast of afhankelijk van bebouwing of biotoop zijn. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: Roek, Gierzwaluw en Huismus)
3. Nesten van vogels, zijnde géén koloniebroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast of afhankelijk van bebouwing zijn. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: Ooievaar, Kerkuil en Slechtvalk)
4. Nesten van vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen (voorbeeld: Boomvalk, Buizerd en Ransuil)
5. Nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen (voorbeeld: Boerenzwaluw, Groene specht en Torenvalk)

Het bevoegd gezag hanteert voor categorie 1 tot en met 4 de volgende soorten: *Boomvalk, Buizerd, Gierzwaluw, Grote gele kwikstaart, Havik, Huismus, Kerkuil, Oehoe, Ooievaar, Ransuil, Roek, Slechtvalk, Sperwer, Steenuil, Wespendief en Zwarte wouw.* De vaste rust- en verblijfplaatsen en functionele leefomgeving van deze soorten zijn daardoor jaarrond beschermd. De rust- en verblijfplaatsen van de soorten van categorie 5 kunnen echter óók jaarrond beschermd zijn wanneer zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen. Voor deze soorten is daarom ook inzicht nodig in de aanwezige rust- en verblijfplaatsen. Voor categorie 5 hanteert het bevoegd gezag de volgende soorten:
Blauwe reiger, Boerenzwaluw, Bonte vliegenvanger, Boomklever, Boomkruiper, Bosuil, Brilduiker, Draaihals, Eidereend, Ekster, Gekraagde roodstaart, Glanskop, Grauwe vliegenvanger, Groene specht, Grote bonte specht, Hop, Huiszwaluw, IJsvogel, Kleine bonte specht, Kleine vliegenvanger, Koolmees, Kortsnavelboomkruiper, Oeverzwaluw, Pimpelmees, Raaf, Ruigpootuil, Spreeuw, Tapuit, Torenvalk, Zeearend, Zwarte kraai, Zwarte mees, Zwarte roodstaart en Zwarte specht.

Voor het verstoren van broedende vogels tijdens de broedperiode wordt geen ontheffing verleend. Voor het aantasten van vogels en/of de jaarrond beschermde vaste rust- en verblijfplaatsen geldt een zware toets, vergelijkbaar met die van tabel 3-soorten. Een ontheffing wordt alleen verleend indien er geen alternatief beschikbaar is en aan specifieke wettelijke criteria wordt voldaan, voortkomend uit de Europese Vogelrichtlijn. Deze criteria zijn:

a) *- Volksgezondheid of openbare veiligheid*
   - Veiligheid van het luchtverkeer
   - Ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, visserij en wateren
   - Bescherming van flora en fauna
b) *In verband met onderzoek en onderwijs, repopulatie en herintroductie van soorten*
c) *Onder strikt gecontroleerde omstandigheden vangen, plukken of in bezit hebben van soorten*

In het geval van vaste rust- en verblijfplaatsen van vogels bestaat de mogelijkheid om mitigerende maatregelen te nemen, en daarmee een overtreding van de verbodsbepalingen te voorkomen. Hierbij is altijd een zogenaamde omgevingscheck nodig om inzicht te krijgen in de lokale omstandigheden. Het verdient de aanbeveling een dergelijk mitigatieplan vooraf te laten goedkeuren door het Ministerie van EL&I, in de vorm van een afwijzing van een ontheffingsaanvraag.

Zorgplicht

In de Flora- en faunawet is een zorgplicht opgenomen; artikel 2, lid 1. De tekst daarvan is als volgt: “Eenieder neemt voldoende zorg in acht voor de in het wild levende dieren en planten, evenals voor hun directe leefomgeving. artikel 2, lid 2: De zorg, bedoeld in het eerste lid, houdt in ieder geval in dat eenieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor flora of fauna kunnen worden veroorzaakt, verplicht is dergelijk handelen achterweg te laten voorzover zulks in redelijkheid kan worden gevergd, dan wel alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevergd teneinde die gevolgen te voorkomen of, voorzover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken”.
De zorgplicht geldt altijd en voor alle planten en dieren, of ze beschermd zijn of niet, en in het geval dat ze beschermd zijn ook als er ontheffing of vrijstelling is verleend. De zorgplicht betekent niet dat er geen dieren mogen worden gedood, maar wel dat dit, indien noodzakelijk, op zodanige wijze gebeurt dat het lijden zo beperkt mogelijk is.

Over de Rode Lijst

De Rode Lijsten hebben geen wettelijke status. Soorten die op de Rode Lijst zijn geplaatst, zijn alléén beschermd als ze ook in de Flora- en faunawet als beschermde soort zijn opgenomen. Soorten kunnen op de Rode Lijst worden opgenomen wanneer zij zeldzaam zijn of wanneer de trend negatief is. Voor soorten van de Rode Lijst is niet per definitie een ontheffing vereist. Deze lijst heeft een signalerende functie en dient als een instrument ten behoeve van beleidsontwikkeling. Het zeldzamer worden van een bepaalde soort en het daarmee in een andere categorie terechtkomen, kan wel tot gevolg hebben dat een soort door de minister onder het beschermingsregime van de Flora- en faunawet wordt gebracht. Voorts geldt dat voor

beschermde Rode Lijstsoorten de gunstige staat van instandhouding eerder in het geding kan zijn, waardoor eerder compenserende maatregelen kunnen worden geëist.